

Pohjanlahden vesiviranomainen (Vattenmyndigheten i Bottenviken)
Vattenmyndigheten.norrbottn(at)lansstyrelsen.se

2019-10-31

KÄÄNNÖS

Kuuleminen tärkeistä vesikysymyksistä Pohjanlahden vesienhoitoalueella – Katsaus olennaisiin kysymyksiin vuosien 2021-2027 hoitosuunnitelman valmisteluun

RAJAJOKIKOMISSION LAUSUNTO POHJANLAHDEN VESIENHOITOALUEEN TÄRKEISTÄ VESIKYSYMYKSISTÄ

Pohjanlahden vesiviranomainen (Vattenmyndigheten i Bottenviken) tiedustele kuulemismenettelyssä mitkä ovat Pohjanlahden vesienhoitoalueen - johon Tornionjoen kansainvälinen vesienhoitoalue Ruotsin puolella kuuluu - vesiympäristön parantamisen suurimmat haasteet. Kuulemisessa kysytään lisäksi mitä toimia tulee priorisoida pitkällä ja lyhyellä aikajänteellä, jotta vesienhoidon vaikuttavuus paranisi.

Kuulemisella tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa lähivuosien työn suuntaamiseen sekä antaa mielipiteitä vesienhoidon pitkän tähtäyksen priorisoinnista. Tämä on viimeinen kuuleminen ennen vesienhoitosuunnitelman 2021-2027 laatimista, josta kuuleminen järjestetään vuoden 2020 lopulla. Saadut lausunnot otetaan huomioon jatkotyössä, jossa valmistuvat vesienhoitoalueen hoitosuunnitelma, toimenpideohjelma ja ympäristön laatumit seuraavaksi vesienhoidon 6-vuotiskaudeksi vuoden 2021 lopussa.

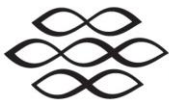
Komissio haluaa esittää seuraavat huomiot Pohjanlahden vesienhoitoalueen tärkeistä vesikysymyksistä ja kiinnittää huomiota erityisesti seikkoihin, jotka liittyvät Tornionjoen kansainväliseen vesistöalueeseen.

Kuulemisasiakirjojen kieli ja jakelu

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomission tehtävänä on Tornionjoen vesistöalueella mm. sovittaa yhteen vesienhoitoalueella ohjelmat, suunnitelmat ja toimenpiteet, jotka ovat tarpeen vesien tilalle ja kestäväälle käytölle [...] sekä edistää muutoinkin sopimuspuolten välistä yhteistyötä vesi- ja kalastusasioissa (rajajokisopimus, 2§).

Komissio voi todeta myös tämän vesienhoidon kuulemisen materiaalista, että se on saatavissa ainoastaa ruotsiksi vaikka kuuleminen käsittää Tornion kansainvälisen vesistöalueen, jossa rajajokisopimus Ruotsin ja Suomen välillä on ollut voimassa vuodesta 2010. Rajajokisopimus ohjaa suunnitelmien ja ohjelmien yhteensovittamista. Kuulemisaineiston ollessa saatavilla ainoastaan ruotsiksi on suomalaisosapuolen, esimerkiksi Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vesiviranomaisen tai Suomen Tornionlaakson kuntien vaikeaa tai mahdotonta ottaa kantaa aineistoon yli kielirajan. Osin tämä koskettaa myös Rajajokikomissiota, joka koostuu jäsenistä molemmista maista ja käsittelee kannanottonsa ja lausuntonta aina molemmilla kielillä.

Toinen rakenteellinen este rajajokisopimuksen edellyttämälle yhteensovittamisella voi olla se, että viranomaiset Suomen puolella, ml. komissio, eivät ole aineiston jakelussa. Kuulemisaineisto on toki ollut ruotsiksi saatavilla Vesiviranomaisen (Vattenmyndigheten)

internet-sivulla, sekä yhteistyötä tekevien alueellisten vesiviranomaisten rajanylittävien kontaktien kautta. Jakelun kattavuutta on helppo korjata jatkossa.

Komissio katsoo, että rajajokisopimuksen keskeinen kysymys, eli vesienhoito ja ohjelmien, suunnitelmien ja toimenpiteiden yhteensovittaminen Tornionjoen vesienhoitoalueella sekä yhteistyön edistäminen rajan yli edellyttää että keskeinen kuulemisaineisto on saatavilla myös suomeksi, kuten myös ruotsiksi mitä tulee aineistoihin Suomen puolella, jotta rajajokisopimuksen tarkoitus tulee noudatetuksi viranomaisissa.

Tornionjoen kansainvälinen vesienhoitoalue vuoden 2010 sopimuksessa – edelleen kahteen osaan jaettu vesistöalue

EUn vesiputedirektiivin lähtökohtana on valuma-alueen käsite, kun on kyse rajavesistöistä. Sama periaate on UNECEn rajavesiä koskevassa sopimuksessa vuodelta 1992. Nämä kaksi sopimusta ovat muokanneet Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen ja rajavesistöyhteistön periaatteet ja käytännön (UNECE, §6 ja §9). Vesiputedirektiivissä on ne toimenpiteet ja rakenteet, joita tulee soveltaa kansainvälisissä vesistöissä, mm. §3:3, §5:1, §11:1, §13:2. Direktiivi:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0060&from=SV> .

Vesienhoidon suunnitteluasiakirjat Tornionjoen vesistölle laaditaan ja raportoidaan kansallisesti (itäinen Tornionjoen vesistöalue Suomessa), mutta läntistä Tornionjoen osaa ei esitetä samalla tavalla, koska se sisältyy Pohjanlahden vesienhoitoalueeseen, joka ulottuu Norrbottenista aina Västerbottenin puolelle. Rajaus tekee suunnittelun ja raportoinnin sekä kuulemisen yhteensovittamisen hankalaksi ja rajajokisopimuksen tavoite ei toteudu siten, kuin se lainsäädännössä on tarkoitettu.

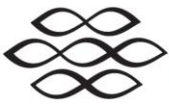
Ruotsin Meri- ja vesiviranomaisen (Havs- och vattenmyndigheten), Yhteiskuntasuojelu- ja valmiusviranomaisen (MSB), Suomen maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhdessä Rajajokikomission kanssa valmisteltu Action Plan -asiakirja vuodelta 2017 on rajavesistöyhteistön seuraavia vaiheita viitoittava asiakirja. Jotta yhteensovittuihin kuulemisaikeisiin Tornionjoen vesienhoitoalueella voidaan päästä, edellyttää se kansallisia päätöksiä. Samassa asiakirjassa todetaan myös tarve vesiputedirektiivin ja tulvadirektiivin paremmasta keskinäisestä koordinoinnista ja tarve muotoilla vesienhoitosuunnitelma(t) yhteisten tavoitteiden mukaisesti siten, että asetetut vesienhoidon tavoitteet voidaan paremmin saavuttaa.

EU-komission viimeisimmässä Ruotsin vesienhoitoa koskevassa palautteessa kehoitetaan parempaan vesienhoitosuunnitelmien ja tulvariskien hallintasuunnitelmien yhteensovittamiseen sekä ilmastopolitiikan kytkemiseen tulvariskien hallintasuunnitelmiin. Suomelle osoitettiin sama kehittämistarve EU-komissiosta.

Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja työohjelma Tornionjoen vesienhoitoalueella, kuuleminen 2018

Rajajokikomissio on vuonna 2018 antanut lausunnot Suomen puoleisen Tornionjoen vesienhoitoalueen keskeisistä kysymyksistä ja työohjelmasta. Keskeiset kysymykset Tornionjoen Suomen puoleisella osalla 2022-2027 ovat:

- Jätevesihaitat ja haitalliset aineet hallintaan
- Maatalouden toimenpiteet käytäntöön
- Metsätalouden vesiensuojelua tehostetaan

- Pohjavesien turvaaminen
- Vesielinympäristöjen parantaminen
- Erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesien tilan turvaaminen
- Vesienhoidon huomioiminen kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa
- Toimenpiteiden toteutus

Komission lausunto keskeisistä kysymyksistä:

[https://www.fsgk.se/FSGK_Yttrande_vattenfv_vaesentligaфрааgor_NTMcentralen_20180705-\(2\).pdf](https://www.fsgk.se/FSGK_Yttrande_vattenfv_vaesentligaфрааgor_NTMcentralen_20180705-(2).pdf)

Komission kommentit Pohjanlahden vesienhoitoalueen tärkeisiin kysymyksiin

Verrattaessa Pohjanlahden vesienhoitoalueen kuulemisaineistoa aiemmin Suomen puoleisen Tornionjoen vesienhoitoalueen nähtävillä olleeseen aineistoon on Pohjanlahtea koskeva sisältö enemmän yleisluonteista, jossa dialogi, yhteistyö ja yhteistyötapaamiset työtapoina Vesiviranomaisen ja sidosryhmien kanssa nostetaan esille. Erityisiä fyysisiin kohteisiin, toimintoihin, luonnonolosuhteisiin liittyviä tai tunnistettuihin tarpeisiin vesiympäristössä kohdistuvia haasteita Pohjanlahden vesienhoitoalueella tai erityisesti Tornionjoen vesistössä ei nimetä. Se vaikeuttaa lausumista veden tilasta tai vesistöalueelle kohdistuvista toimenpideehdotuksista. Voisiko valittu näkökulma mahdollisesti vaikeuttaa yleisön osallistumista vesienhoitoa koskevaan keskusteluun?

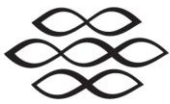
Pohjanlahden Vesiviranomainen on tunnistanut keskeiset veden laatuun vaikuttavat ympäristöhaasteet:

- Fyysiset muutokset energian tuotantoon, kuljetusväylien parantamiseen, maa- ja metsätalouden tuotannon kasvuun sekä rakentamiseen ja asutukseen liittyen
- Rannikon sulfidimailta niiden käsittelyn ja ojituksen yhteydessä valuvien metallien happamien aineiden pääsy ympäristöön
- Maankäyttösektorin kuten metsätalouden merkittävät vaikutukset
- Lopetetuista ja toiminnassa olevilta kaivostoiminnoista aiheutuvat vuodot

Vesiin vaikuttavien toimintojen, kuten padot ja vesivoima, valvontatehtävät sekä kunnissa tehtävä maatalousyritysten ja vesi- ja viemäriverkostojen valvonta on mainittu aineistossa esimerkkeinä tehtävistä, joihin tarvitaan lisäresursseja. Kunnat kaipaavat enemmän opastusta valvontakysymyksissä. Vesiviranomainen toteaa myös, että kuntien viranhaltijoiden kanssa käydyssä dialogissa on tullut esiin, että kunnissa toivotaan enemmän tukea ja opastusta ennaltaehkäiseviin toimiin sekä ohjausta yleiskaavojen, vesi- ja viemärisuunnitelmien tai talousveden suojelun priorisoinnissa.

Myös Rajajokikomissio näkee, että näihin tarpeisiin tulee vastata tiiviimmällä yhteistoiminnalla, asiantuntijatuella ja valvovan viranomaisen ja kuntien välisen dialogin kehittämällä. Vajavaisten resurssien ja niihin liittyvien mahdollisten ratkaisujen läpivalaisu tulisi priorisoida. Vesiviranomaisen ehdottamat valuma-aluekohtaiset toimenpideohjelmat ja kuntien tarkastelu toimenpiteiden kohdistamiseksi, esimerkiksi jätevesien käsittelyyn ovat tervetulleita toimenpideehdotuksia.

Vesiviranomaisen tehtäviin kuuluvat aineistojen täydentäminen, analyysimentelmien säätö, luokitusten päivittäminen ja uusien toimenpideehdotusten laatiminen Tornionjoen vesistöalueelle edellyttää jatkossakin hyvää yhteistyötä alueellisten vesiviranomaisten ja Rajajokikomission kesken, mutta myös kansallisen tason yhteistyölle on tarvetta Pohjanlahden Vesiviranomaisen ja Ruotsin ympäristöministeriön (Miljödepartementet) välillä liittyen Tornionjoen vesienhoitoalueen asemaan kansainvälisenä vesistönä, mikä ei ole vielä täysin

toteutunut, vaikka rajajokisopimusta on sovellettu kymmenen vuotta. Näin ollen on Ruotsin ratkaisu kansainvälisestä vesistöstä keskeinen kysymys koko Tornionlaaksolle. Komissio kehottaa soveltamaan valuma-aluekohtaista näkökulmaa rajavesistöyhteistyössä rajajokisopimuksen ja EU:n vesipuitteidirektiivin mukaisesti.

Vesiviranomainen ilmoittaa ottavansa mielellään vastaan ehdotuksia työtavoista ja verkostoista, joita voidaan hyödyntää yhteistoiminnassa ja dialogissa tulevassa vesienhoitoalueen toimenpideohjelmassa. Komissio katsoo, että on olennaista osallistaa mm. kalastusalueet, kyläyhdistykset ja vastaavat paikalliset toimijat, joilla on konkreettinen suhde vesistöön ja jatkuva yhteys ympäristöön ja vesiekosysteemiin joka on vesienhoidon kohteena. Vuonna 2017 toteutetussa Tornionjoen molemmin puolin toteutetun sidosryhmäkyselyn mukaan vesien tilaa koskevasta tiedosta on puutetta. Aihe edellyttää toimia, joilla tavoitetaan ja osallistetaan yleisöä. Komissio on tavoittanut sidosryhmiä informaatiotoimilla, jotka on suunnattu sekä vesistöistä kiinnostuneille että paikallisille kalastajille/kalastusalueille.

Komissio haluaa huomauttaa, että Pohjanlahden Vesiviranomainen tekee yhteistyötä kappaleessa 2.3.2 mainittujen lisäksi Rajajokikomission kanssa Torniojoen vesistöön liittyvissä kysymyksissä, Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen mukaisesti.

Tueksi Tornionlaakson kunnille ja Vesiviranomaiselle on komissio koonnut raportin Tornionjoen vesistöalueen jätevesien käsittelystä. Raportti kattaa kaikki Tornionlaakson kunnat ja se julkaistaan syksyllä 2019 ruotsiksi ja suomeksi, sisältäen hallinnon ja valvonnan kehittämisen sekä jätevesisektorin kehittämisen kunnissa ja kuntien välillä.

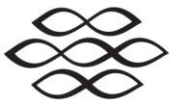
Rajajokikomissio kahden valtion välisenä yhteistyöelimenä ei voi toimia kuten muut Ruotsin vesienhoidon hallintorakenteeseen kuuluvat vesistöaluekohtaiset vesineuvostot (vattenråd), mutta komissio hoitaa samantyyppisiä tehtäviä vesistöalueella toimivaltuuksiensa puitteissa: Esimerkiksi tiedottamalla, osallistamalla rajanylittävään vesienhoidon suunnitteluun, rajanylittävien yleisö- ja sidosryhmätilaisuuksien yhteensovittaminen ja järjestäminen, kuten Vesiparlamentti useiden vuosien ajan.

Lisäyksenä kappaleeseen 2.3.3 tulisi lisätä, että Tornionjoen vesistöalueella rajajokisopimus ohjaa vesienhoidon toimia (§2), joissa Rajajokikomissiolla on suunnitelmia ja ohjelmia yhteensovittava rooli, sekä komission tulee joko vahvistaa tai hylätä Tornionjoen vesistön vesienhoitosuunnitelmat ennen niiden kansallisia hyväksymismenettelyjä Ruotsissa ja Suomessa.

Ilmastonmuutos Tornionjoen vesistöalueella

Suurin osa Tornionjoen vesistöstä sijaitsee Arktiksessa. Se puolestaan tarkoittaa, että sään ääri-ilmiöt todennäköisesti tulevat vaikuttamaan alueen vesimäärään ja veden laatuun. Vesienhoidossa rajanylittävän koordinoinnin tarve tulee lisääntymään. Virtaamat vesistössä muuttuvat siten, että talvisin ja syksyisin virtaamat voivat kasvaa ja jäänlähtö ja kevättulvat voivat aikaistua nykytilanteeseen nähden. EU-komission kanta on, että ilmastonmuutos ei ole syy heikentää ympäristön laatuunormeja. Kuten Vesiviranomainen katsoo myös EU-komissio, että ilmastonmuutoksen sopeutumistoimien ja vesienhoidon tulee olla sellaiset, että ympäristön laatuunormeja voidaan noudattaa. Tämä on olennainen asia seuraavalla vesienhoidon suunnittelukaudella.

Vesiviranomainen toteaa myös, että vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan tulee olla yhteensovitettuja muuttuvan ilmaston kanssa. Valuma-aluekohtainen tarkastelu on tässä tärkeää.

Komissio toteaa lopuksi, että puhtaan ja riittävän veden saannin hyötyjä yhteiskunnalle tulee kirkastaa, siten kun Vesiviranomainen esittää. Kuten kunnat ovat palautteessaan todenneet, on rakentamattomilla joilla, tuntureilla, kalavesillä, virkistysmahdollisuuksilla ja uimavesillä suuri arvo alueella. Vesi tunnistetaan kuulemisaineistossa tärkeäksi talousveden valmistuksessa ja ruoantuotannossa ja vedestä ovat riippuvaisia myös teollisuuden valmistusprosessit.

Vesienhoitosuunnitelman ja toimenpiteiden tulee tukea näiden arvojen suojelua ja veden kestäväää käyttöä.

Johan Antti
puheenjohtaja

Timo Jokelainen
varapuheenjohtaja

Virve Sallialmi
sihteeri

TIEDOKSI Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Tornionlaakson kunnat